

S. AUR. AUGUSTINI

HIPPONENSIS EPISCOPI

DE NUPTIIS

ET CONCUPISCENTIA,

AD VALERIUM COMITEM

LIBRI II¹.

LIBER I.

Nuptiarum propria et naturalia bona exponit. In illis bonis non computandam carnis concupiscentiam probat : hanc enim omnino esse malum, quod non de nuptiarum natura venit, sed ex antiquo peccato nuptiis accidit : quo tamen malo nuptiæ bene utuntur ad liberorum procreationem. Propter hanc vero concupiscentiam fieri, ut etiam de legitimis nuptiis filiorum Dei, non filii Dei, sed filii sæculi nascantur, qui peccati vinculo, licet ab eo per gratiam liberatis parentibus, obstricti sunt, atque sub diaboli potestate captivi, nisi eadem similiter Christi gratia liberentur. Explicat quomodo concupiscen-

¹ Scripti circiter initium anni 417. — ² Vide *Retract.* lib. II, cap. 53.

tia in baptizatis maneat actu, non reatu. Baptismi sanctitate non hunc tantummodo originalem reatum, sed peccata alia et omnia prorsus hominum mala auferenda esse docet. Tandem concupiscentiæ malum a nuptiarum bonitate distinguendum esse, Ambrosii auctoritate confirmat.

I. HÆRETICI¹ novi, dilectissime fili Valeri, qui medicinam Christi, qua peccata sanantur, carnaliter natis parvulis necessariam non esse contendunt, damnatores nos esse nuptiarum, operisque divini quo ex maribus et foeminis Deus homines creat, invidiosissime clamitant : quoniam dicimus eos, qui de tali commixtione nascuntur, trahere originale peccatum, de quo Apostolus ait : « Per unum » hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors, et ita in omnes homines pertransiit, » in quo omnes peccaverunt² : » eosque de parentibus qualibuscumque nascantur, non negamus adhuc esse sub diabolo, nisi renascantur in Christo; et per ejus gratiam de potestate eruti tenebrarum, in regnum illius, qui ex eadem sexus utriusque commixtione nasci noluit, transferantur³. Hoc ergo quia dicimus, quod antiquissima atque firmissima catholicæ fidei regula continetur, isti novelli et perversi dogmatis assertores, qui nihil peccati esse in parvulis dicunt, quod lavacro regenerationis abluatur, tanquam damnemus nuptias, et tanquam opus Dei, hoc est, hominem qui ex illis nascitur, opus diaboli esse dicamus, infideliter vel imperite calumniantur. Nec advertunt, quod ita nuptiarum bonum

¹ Vide D. Guillon, tom. xxii, pag. 228-231. — ² Rom. v, 12. — ³ Coloss. 1, 13.

malo originali, quod inde trahitur, non potest accusari; sicut adulteriorum et fornicationum malum bono naturali, quod inde nascitur, non potest excusari. Nam sicut peccatum, sive hinc, sive inde a parvulis trahatur, opus est diaboli : sic homo, sive hinc, inde nascatur, opus est Dei. Intentio igitur hujus libri hæc est, ut quantum nos Dominus adjuvare dignatur, carnalis concupiscentiæ malum, propter quod homo, qui per illam nascitur, trahit originale peccatum, discernamus a bonitate nuptiarum. Hæc enim, quæ ab impudentibus impudenter laudatur, pudenda concupiscentia nulla esset, nisi homo ante peccasset : nuptiæ vero essent, etiam si nemo peccasset : fieret quippe sine isto morbo seminatio filiorum in corpore vitæ illius, sine quo nunc fieri non potest in corpore mortis hujus¹.

II. Cur autem ad te potissimum de hac re scribere voluerim, tres maximæ causæ sunt, quas breviter intimabo. Una est, quia donante Christo, magna tibi est observantia pudicitiae conjugalis, Altera, quia profanis istis novitatibus, quibus hic disputando resistimus, tu potestate curando et instando efficaciter restitisti. Tertia, quoniam quiddam litterarum ab eis conscriptum in tuas manus venisse cognovi : quod licet fide robustissima irriseris ; bonum est tamen, ut etiam noverimus defendo adjuvare quod credimus. Apostolus enim Petrus, « Paratos nos esse præcipit » ad satisfactionem omni poscenti nos rationem de fide et » spe nostra². » Et apostolus Paulus : « Sermo, inquit, » vester in gratia conditus sit sale, ut sciatis quomodo oporteat vos unicuique respondere³. » Ista sunt quæ me præcipue compulerunt, ut in hoc volumine tecum haberem, qualem Dominus dignaretur donare, sermonem. Nam mihi nunquam placuit cuiquam illustri viro, et tanta quanta es

¹ Rom. vii, 27. — ² 1 Petr. iii, 15. — ³ Coloss. iv, 6.

ipse sublimitate conspicuo, præsertim non otiosa dignitate jam fruente, sed adhuc actibus publicis eisdemque militariibus occupato, aliquid meorum opusculorum legendum non a me petenti, non tam diligenter, quam impudenter impingere. Si quid ergo tale nunc feci propter eas quas commemoravi causas, dignanter ignosce, et benevolum animum ad ea quæ sequuntur intende.

III. Donum Dei esse etiam pudicitiam conjugalem, beatissimus Paulus ostendit, ubi de hac re loquens ait : « Volo autem omnes homines esse sicut me ipsum; sed » unusquisque proprium donum habet a Deo, alius quidem sic, alius vero sic ¹. » Ecce et hoc donum esse dixit a Deo; etsi inferius quam illa continentia, in qua omnes volebat esse sicut se ipsum, tamen donum a Deo. Unde intelligimus, cum hæc præcipiuntur, ut fiant, nihil aliud ostendi, quam inesse nobis oportere ad hæc accipienda et habenda etiam propriam voluntatem. Cum vero Dei dona esse monstrantur, a quo petenda sint, discitur, si non habentur; et cui sint agenda gratiæ, si habentur nostrasque voluntates ad hæc expetenda, sumenda, retinenda parum valere, nisi divinitus adjuventur.

IV. Quid ergo dicimus, quando et in quibusdam impiis invenitur pudicitia conjugalis? utrum eo peccare dicendi sunt, quod dono Dei male utantur, non id referentes ad cultum ejus a quo acceperunt ²? an forte nec dona Dei putanda sunt ista, quando hæc infideles agunt, secundum Apostoli sententiam dicentis : « Omne quod non » est ex fide, peccatum est ³? » Quis autem audeat dicere donum Dei esse peccatum? Anima enim, et corpus, et quæcumque bona animæ et corporis naturaliter insita, etiam in peccatoribus dona Dei sunt; quoniam Deus, non ipsi ista fecerunt. De his autem quæ faciunt dictum est :

¹ 1 Cor. vii, 7. — ² Vide lib. iv contra Julian. — ³ Rom. xiv, 23.

« Omnes quod non est ex fide, peccatum est. » Cum igitur faciunt hæc homines sine fide, quæ videntur ad conjugalem pudicitiam pertinere, sive hominibus placere quærentes, vel sibi vel aliis, sive in his rebus quas vitiose concupiscunt, humanas molestias devitantes, sive dæmonibus servientes; non peccata coërcentur, sed aliis peccatis alia peccata vincuntur. Absit ergo pudicum veraciter dici, qui non propter Deum verum fidem connubii servat uxori.

V. Copulatio itaque maris et foeminæ generandi causa, bonum est naturale nuptiarum : sed isto bono male utitur, qui bestialiter utitur, ut sit ejus intentio in voluptate libidinis, non in voluntate propaginis. Quanquam in nonnullis animalibus rationis expertibus, sicut in plerisque alitibus, et conjugiorum quædam quasi confœderatio custoditur, et socialis nidificandi solertia, vicissimque ovorum dispertita tempora fovendorum : et nutriendorum opera alterna pullorum, magis ea videri faciunt agere, cum coeunt, negotium substituendi generis, quam explendæ libidinis. Quorum duorum illud est in pecore simile hominis, hoc in homine simile pecoris. Verum quod dixi ad naturam pertinere nuptiarum, ut mas et foemina generandi societate jungantur, et ita invicem non fraudent, sicut omnis societas fraudulentum socium naturaliter non vult; hoc tam evidens bonum cum infideles habent, quia infideliter utuntur, in malum peccatumque convertunt. Eo modo ergo et illam concupiscentiam carnis, qua caro concupiscit adversus spiritum, in usum justitiæ convertunt fidelium nuptiæ ¹. Habent quippe intentionem generandi regenerandos, ut qui ex eis sæculi filii nascuntur : in Dei filios renascantur. Quapropter qui non hac intentione, hac voluntate, hoc fine generant filios, ut eos

¹ Gal. v, 17.

ex membris hominis primi in membra transferant Christi, sed infideles parentes de infideli prole gloriantur; etiamsi tanta sit observantia, ut secundum matrimoniales tabulas non nisi liberorum procreandorum causa concumbant, non est in eis vera pudicitia conjugalis. Cum enim virtus sit pudicitia, cui vitium contrarium est impudicitia, omnesque virtutes etiam quæ per corpus operantur, in animo habitent; quomodo vera ratione pudicum corpus asseritur, quando a vero Deo ipse animus fornicatur? Quam fornicationem sanctus ille Psalmus accusat, ubi dicit: « Ecce enim qui longe se faciunt a te, peribunt, » perdidisti omnem qui fornicatur abs te¹. » Vera igitur pudicitia, sive conjugalis, sive vidualis, sive virginalis dicenda non est, nisi quæ veræ fidei mancipatur. Cum enim recto iudicio præferatur nuptiis sacrata virginitas; quis non sobria mente Christianus etiam non univiras Christianas catholicas nuptas, non solum vestalibus, sed etiam hæreticis virginibus anteponat? Tantum valet fides, de qua dicit Apostolus: « Omne quod non est ex fide, » peccatum est²: » et de qua item scriptum est ad Hæbræos: « Sine fide impossibile est placere Deo³. »

VI. Quæ cum ita sint, profecto errant, qui cum vituperatur libido carnalis, damnari nuptias opinantur, quasi morbus iste de connubio sit, non de peccato. Nonne illi conjuges primi, quorum nuptias benedixit Deus dicens: « Crescite, et multiplicamini, nudi erant, et non confundantur⁴? » Cur ergo ex illis membris confusio post peccatum, nisi quia extitit illic indecens motus, quem, nisi homines peccassent, procul dubio nuptiæ non haberent? An forte, sicut quidam existimant, quia id quod legunt parum diligenter advertunt, cæci creati erant prius homi-

¹ Psal. lxxii, 27. — ² Rom. xiv, 23. — ³ Hebr. xi, 6. — ⁴ 2 Gen. 1, 28. — ⁵ Id. ii, 25.

nes, sicut canes; et quod est absurdius, non sicut canes crescendo, sed peccando adepti sunt visum? Absit hoc credere. Sed unde moventur qui hoc putant, illud est quod legitur: « Sumens de fructu ejus, edit, et dedit » viro suo secum, et ederunt; et aperti sunt oculi amborum, et agnoverunt quia nudi erant¹. » Hinc est quod parum intelligentes, opinantur antea fuisse illis oculos clausos, quod eos tunc apertos divina Scriptura testatur. Sed numquid et Agar ancilla Saræ, quando sitiente et plorante filio aperuit oculos suos, et vidit puteum, clausos prius oculos habuit²? Aut illi duo discipuli post resurrectionem Domini in via cum illo clausis oculis ambulabant, de quibus Evangelium loquitur, quod « in fractione panis aperti sunt oculi eorum, et agnoverunt eum³? » Quod ergo scriptum est de hominibus primis: « Aperti » sunt oculi amborum: » intelligere debemus, attentos factos ad intuendum et agnoscendum, quod novum in eorum corpore acciderat: quod utique corpus patentibus eorum oculis et nudum quotidie subiacebat, et notum. Alioquin quomodo ad se adductis animalibus terrestribus et volatibus omnibus, Adam clausis oculis nomina posset imponere, quod nisi discernendo non faceret, discernere autem nisi videndo non posset? Quomodo denique ipsa mulier ei demonstrata est, quando ait: « Hoc nunc » os ex ossibus meis, et caro de carne mea⁴? » Postremo si usque adeo quisquam fuerit contentiosus, ut hæc eum dicat non cernendo, sed palpando potuisse: quid dicturus est, quod ibi legitur mulier lignum⁵, de quo fuerat cibum sumptura prohibitum, vidisse quam esset speciosum oculis ad videndum: « Erant itaque nudi, et non » confundebantur⁶; non quia non videbant, sed quia

¹ Gen. iii, 6 et 7. — ² Id. xxi, 19. — ³ Luc. xxiv, 31 et 35. — ⁴ Gen. ii, 23. — ⁵ Id. iii, 6. — ⁶ Id. ii, 25.

nihil unde confunderentur in membris senserant, quæ videbant. Non enim dictum est, Erant ambo nudi, et ignorabant; sed, « non confundebantur. » Quia enim nihil præcesserat quod non liceret, nihil secutum fuerat quod puderet.

VII. Ibi homo primitus Dei lege transgressa, aliam legem repugnantem suæ menti habere cœpit in membris, et inobedienciæ suæ malum sensit, quando sibi dignissime retributam inobedientiam suæ carnis invenit. Talem quippe etiam serpens oculorum apertionem seducendo promiserat, ad aliquid videlicet sciendum, quod melius nesciretur. Tunc in se quippe sensit homo quid fecit: tunc a bono malum, non carendo, sed perpetiundo discrevit. Injustum enim erat, ut obtemperaretur a servo suo, id est, a corpore suo ei, qui non obtemperarat Domino suo. Nam quid est, quod oculi, labia, lingua, manus, pedes, inflexiones dorsi, cervicis et laterum, ut ad opera sibi congrua moveantur, positum in potestate est, quando ab impedimentis corpus liberum habemus et sanum; ubi autem ventum fuerit ut filii seminentur, ad voluntatis nutum membra in hoc opus creata non serviunt, sed expectatur ut ea velut sui juris libido commoveat, et aliquando non facit animo volente, cum aliquando faciat et nolente? Hincne erubesceret humani libertas arbitrii, quod contemnendo imperantem Deum etiam in membra propria proprium perdidisset imperium? Ubi autem convenientius monstraretur inobedienciæ merito depravatam esse humanam naturam¹, quam in his inobedientibus locis, unde per successionem subsistit ipsa natura? Nam ideo proprie istæ corporis partes naturæ nomine nuncupantur. Hunc itaque motum ideo indecentem quia inobedientem, cum illi primi homines in sua carne sensissent, et in sua nu-

¹ Gen. III, 7.

ditate erubissent, foliis ficulneis eadem membra texerunt: ut saltem arbitrio verecundantium velaretur, quod non arbitrio volentium movebatur; et quoniam pudebat quod indecenter libebat, operiendo fieret quod decebat.

VIII. Quia ergo nec isto adjuncto malo perire potuit nuptiarum bonum, putant imprudentes hoc non esse malum, sed pertinere ad illud bonum. Discernitur autem non solum ratione subtili, verum etiam vulgatissimo iudicio naturali, quod et in illis apparuit hominibus primis, hodieque tenetur ab hominibus conjugatis. Quod enim illi postea propagatione fecerunt, hoc est connubii bonum: quod vero prius confusione texerunt, hoc est concupiscentiæ malum, quod vitat ubique conspectum, et quærit pudendo secretum. Proinde nuptæ quia etiam de illo malo aliquid boni faciunt, glorientur: quia sine illo fieri non potest, erubescunt. Tanquam si quispiam pede vitiato, ad aliquod bonum etiam claudicando perveniat, nec propter claudicationis malum mala est illa perventio, nec propter illius perventionis bonum bona est claudicatio: ita nec propter libidinis malum nuptias condemnare, nec propter nuptiarum bonum libidinem laudare debemus.

IX. Iste quippe est morbus, de quo Apostolus etiam conjugatis fidelibus loquens ait: « Hæc est enim voluntas » Dei, sanctificatio vestra, abstinere vos a fornicatione, ut » sciat unusquisque vestrum suum vas possidere in sanctificatione et honore, non in morbo desiderii, sicut et » gentes quæ ignorant Deum¹. » Non solum igitur conjugatus fidelis vase non utatur alieno, quod faciunt a quibus uxores alienæ appetuntur: sed nec ipsum proprium in concupiscentiæ carnalis morbo possidendum sciat. Quod non sic accipiendum est, tanquam prohibuerit Apostolus

¹ I Thess. IV, 3.

conjugalem, hoc est, licitum honestumque concubitus : sed ut iste concubitus, qui nihil morbidae libidinis haberet adjunctum, si non praecedente peccato in eo perisset libertatis arbitrium, quod nunc id habet adjunctum, non sit voluntatis, sed necessitatis, sine qua tamen in procreandis filiis ad fructum perveniri non potest ipsius voluntatis. Quae voluntas in connubiis fidelium non eo fine determinatur, ut transituri filii nascentur in saeculo isto, sed ut permansuri renascentur in Christo. Quod si provenerit, merces erit de conjugio plenae felicitatis : si autem non provenerit, pax erit conjugibus bonae voluntatis. Hac intentione cordis qui suum vas possidet, id est, conjugem suam ; procul dubio non possidet in morbo desiderii, sicut gentes quae ignorant Deum ; sed in sanctificatione et honore, sicut fideles qui sperant in Deum. Illo quippe concupiscentiae malo utitur homo, non vincitur, quando eam inordinatis atque indecoris motibus aestuantem frenat et cohibet, neque nisi propagini consulens relaxat atque adhibet, ut spiritaliter regenerandos carnaliter gignat, non ut spiritum carni sordida servitute subjiciat. Sic patres sanctos ex Abraham et ante Abraham, quibus Deus quod ei placuerint perhibet testimonium, usos fuisse conjugibus neminem oportet dubitare christianum ; quando quibusdam etiam singulis plures habere concessum est, ubi ratio fuit prolis multiplicandae, non variandae appetitio voluptatis.

X. Nam si Deo patrum nostrorum, qui etiam noster est, illa numerositas conjugum propterea non displicuisset, ut copiosius se libido jactaret, ita etiam sanctae foeminae servissent pluribus singulae : quod si aliqua faceret, quid eam nisi concupiscentiae turpitudine compelleret, ut plures viros haberet, quando ista licentia plures filios non haberet ? Verumtamen magis pertinere ad nuptiarum bonum, non

unum et multas, sed unum et unam, satis indicat ipsa prima divinitus facta conjugum copula, ut inde connubia sumerent initium, ubi honestius attenderetur exemplum. Progrediente autem genere humano, junctae sunt quibusdam bonis viris bonae foeminae, singulis plures. Unde apparet et illud dignitatis magis appetisse modestiam, et hoc foecunditatis permisisse naturam. Nam et principatus magis naturaliter unius in multos, quam in unum potest esse multorum. Nec dubitari potest naturali ordine viros potius foeminis, quam viros foeminas principari. Quod servans Apostolus ait : « Caput mulieris vir¹ : et, Mulieres, » subditae estote viris vestris² : » et apostolus Petrus, » Quomodo Sara, inquit, obsequabatur Abraham, dominum » illum vocans³. » Quod licet ita sese habeat, ut natura principiorum amet singularitatem, facilius autem pluralitatem videamus in subditis : tamen plures foeminae uni viro nunquam licite jungerentur, nisi ex hoc plures filii nascerentur. Unde si una concumbat cum pluribus, quia non est ei hinc multiplicatio prolis, sed frequentatio libidinis, conjux non potest esse, sed meretrix.

XI. Quoniam sane non tantum foecunditas, cujus fructus in prole est ; nec tantum pudicitia, cujus vinculum est fides ; verum etiam quoddam sacramentum nuptiarum commendatur fidelibus conjugatis, unde dicit Apostolus : « Viri, diligite uxores vestras, sicut et Christus dilexit Ecclesiam⁴ : » hujus procul dubio sacramenti res est, ut mas et foemina connubio copulati quandiu vivunt inseparabiliter perseverent, nec liceat, excepta causa fornicationis, a conjuge conjugem dirimi⁵. Hoc enim custoditur in Christo et Ecclesia, ut vivens cum vivente in aeternum nullo divortio separetur. Cujus Sacramenti tanta observa-

¹ 1 Cor. xi, 3. — ² Coloss. iii, 18. — ³ 1 Petr. iii, 6. — ⁴ Ephes. v, 2. — ⁵ Matth. v, 32.

tio est in civitate Dei nostri, in monte sancto ejus¹, hoc est, in Ecclesia Christi, quibusque fidelibus conjugatis, qui sine dubio membra sunt Christi, ut, cum filiorum procreandorum causa vel nubant foeminae: vel ducantur uxores, nec sterilem conjugem fas sit relinquere, ut alia foecunda ducatur. Quod si quisquam fecerit, non lege hujus saeculi, ubi interveniente repudio sine crimine conceditur cum aliis alia copulare connubia; quod etiam sanctum Moysen Dominus, propter duritiam cordis illorum, Israëlitis permisisse testatur: sed lege Evangelii reus est adulterii; sicut etiam illa si alteri nupserit². Usque adeo manent inter viventes semel inita jura nuptiarum, ut potius sint inter se conjuges qui ab alterutro separati sunt, quam cum his quibus aliis adhæserunt. Cum aliis quippe adulteri non essent, nisi ad alterutrum conjuges permanerent. Denique mortuo viro cum quo verum connubium fuit, fieri verum connubium potest cum quo prius adulterium fuit. Ita manet inter viventes quiddam conjugale, quod nec separatio, nec cum altero copulatio possit auferre. Manet autem ad noxam criminis, non ad vinculum foederis: sicut apostatae anima velut de conjugio Christi recedens etiam fide perditam sacramentum fidei non amittit, quod lavacro regenerationis accepit. Redderetur enim procul dubio redeunti, si amisisset abscedens. Habet autem qui recesserit ad cumulum supplicii, non ad meritum praemii.

XII. Quibus vero placuerit ex consensu, ab usu carnalis concupiscentiae in perpetuum continere, absit ut inter illos vinculum conjugale rampatur: imo firmitus erit, quo magis ea pacta secum inierint, quae charius concordiusque servanda sunt, non voluptariis nexibus corporum, sed voluntariis affectibus animorum. Neque enim

¹ Psal. XLVII, 2. — ² Matth. XIX, 8.

fallaciter ab Angelo dictum est ad Joseph: « Noli timere » accipere Mariam conjugem tuam¹. » Conjux vocatur ex prima fide desponsationis, quam concubitu nec cognoverat, nec fuerat cogniturus: nec perierat, nec mendax manserat conjugis appellatio, ubi nec fuerat, nec futura erat carnis ulla commixtio. Erat quippe illa virgo ideo et sanctius et mirabilius jucunda suo viro, quia etiam foecunda sine viro, prole dispar, fide compar. Propter quod fidele conjugium parentes Christi vocari ambo meruerunt, et non solum illa mater, verum etiam ille pater ejus, sicut conjux matris ejus, utrumque mente, non carne. Sive tamen ille pater sola mente, sive illa mater et carne, parentes tamen ambo humilitatis ejus, non sublimitatis; infirmitatis, non divinitatis. Neque enim mentitur Evangelium, ubi legitur: « Et erat pater ejus et mater mirantes » super his quae dicebantur de illo². » Et alio loco: « Et » ibant parentes ejus per omnes annos in Jerusalem³. » Item paulo post: « Et dixit mater ejus ad illum, Fili, » quid fecisti nobis sic? Ecce pater tuus et ego dolentes » quarebamus te⁴. » At ille ut ostenderet habere se praeter illos patrem, qui eum genuit praeter matrem, respondit eis. « Quid est quod me quarebatis? Nesciebatis quia » in his quae Patris mei sunt, oportet me esse⁵? » Et rursum, ne hoc dicto parentes illos negasse putaretur, Evangelista secutus adjunxit: « Et ipsi non intellexerunt verbum quod locutus est ad illos, et descendit cum eis, et » venit Nazareth, et erat subditus illis. » Quibus subditus nisi parentibus? Quis autem subditus, nisi Jesus Christus, qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse aequalis Deo⁶? Cur ergo illis subditus, qui longe infra formam Dei erant, nisi quia semetipsum exinanivit formam

¹ Matth. I, 20. — ² Luc. II, 33. — ³ Ibid. 41. — ⁴ Ibid. 48. — ⁵ Ibid. 49 et seqq. — ⁶ Philip. II, 6.

servi accipiens, cujus formæ parentes erant? Sed cum illo non seminante illa peperisset, profecto nec ipsius formæ servi parentes ambo essent, nisi inter se etiam sine carnis commixtione conjuges essent. Unde et series generationum, cum parentes Christi connexionione successionis commemorantur, usque ad Joseph potius sicut factum est, fuerat perducenda¹; ne in illo conjugio, virili sexui utique potiori fieret injuria, cum veritati nihil periret, quia ex semine David, ex quo venturus prædictus est Christus, et Joseph erat et Maria.

XIII. Omne itaque nuptiarum bonum impletum est in illis parentibus Christi, proles, fides, sacramentum. Prolem cognoscimus ipsum Dominum Jesum: fidem, quia nullum adulterium: sacramentum, quia nullum divortium. Solus ibi nuptialis concubitus non fuit, quia in carne peccati fieri non poterat sine illa carnis pudenda concupiscentia, quæ accidit ex peccato, sine qua concipi voluit, qui futurus erat sine peccato, non in carne peccati, sed in similitudine carnis peccati²: ut hinc etiam doceret, omnem quæ de concubitu nascitur, carnem esse peccati³; quandoquidem sola quæ non inde nota est, non fuit caro peccati. Quamvis conjugal concubitus qui fit intentione generandi, non sit ipse peccatum: quia bona voluntas animi, sequentem ducit, non ducentem sequitur corporis voluptatem; nec humanum arbitrium trahitur subjugante peccato, cum juste redigitur in usum generandi plaga peccati. Hujus plagæ quidam pruritus in adulteriorum et fornicationum et quorumlibet stuprorum atque immunditiarum foeditatibus regnat; in connubiorum vero necessitudinibus servit. Ibi de domino tali turpitudine damnatur, hic de pedissequo tali honestas verecundatur. Non est igitur hæc libido nuptiarum bonum, sed obscenitas peccantium,

¹ Matth. i, 16, et Luc. iii, 23. — ² Rom. viii, 3. — ³ apud 29

necessitas generantium, lasciviarum ardor, nuptiarum pudor. Cur ergo non conjuges maneant, qui ex consensu concumbere desinunt; si manserunt conjuges Joseph et Maria, qui concumbere nec cœperunt?

XIV. Hæc enim propagatio filiorum, quæ in sanctis patribus propter generandum et conservandum populum Dei, in quo prophetiam Christi præcedere oportuit, officiosissima fuit, nunc jam non habet illam necessitatem. Patet quippe jam ex omnibus gentibus spiritaliter gignendorum, undecumque carnaliter nati fuerint, copia filiorum. Et quod scriptum est: «Tempus amplectendi, et tempus» continendi ab amplexu¹; » per illud atque hoc tempus agnoscitur distributum. Illud quippe fuit amplectendi, hoc autem continendi ab amplexu.

XV. Itaque et Apostolus cum hinc loqueretur, ait: «Hoc autem dico, fratres, tempus breve est: reliquum» est, et ut qui habent uxores tanquam non habentes sint, » et qui flent tanquam non flentes, et qui gaudent tanquam non gaudentes, et qui emunt tanquam non possidentes, et qui utuntur hoc mundo tanquam non utuntur: præterit enim figura hujus mundi. Volo vos sine » sollicitudine esse². » Hæc omnia, ut exponendo aliquid hinc breviter dicam, sic existimo intelligenda. «Hoc, inquit, dico, fratres, tempus breve est: » non adhuc populus Dei propagandus est generatione carnaliter, sed jam regeneratione spiritaliter colligendus. «Reliquum est ergo, ut et qui habent uxores, » non carnali concupiscentiæ subjungentur; «Et qui flent tristitia præsentis mali, gaudeant spe futuri boni; et qui gaudent propter temporale aliquod commodum, timeant æternum judicium; et qui emunt, sic habendo possideant, ut amando non hæreant; et qui utuntur hoc mundo, » transire se cogitent, non manere. «Præ-

¹ Eccle. iii, 5. — ² 1 Cor. vii, 29.